Eiropas Parlaments
2024-2029

Zivsaimniecības komiteja

2024/2127(INI)

17.10.2025

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par Baltijas jūras daudzgadu plānu un turpmāko rīcību
(2024/2127(INI))

Zivsaimniecības komiteja

Referente: *Isabella Lövin*

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

PASKAIDROJUMS 10

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par Baltijas jūras daudzgadu plānu un turpmāko rīcību
(2024/2127(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regulu (ES) Nr. 1380/2013 par kopējo zivsaimniecības politiku un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1954/2003 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2371/2002 un (EK) Nr. 639/2004 un Padomes Lēmumu 2004/585/EK[1] (KZP regula),

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 6. jūlija Regulu (ES) 2016/1139, ar kuru izveido daudzgadu plānu mencas, reņģes un brētliņas krājumiem Baltijas jūrā un zvejniecībām, kas šos krājumus izmanto, un ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005 un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1098/2007[2],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Direktīvu 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (Jūras stratēģijas pamatdirektīva)[3],

– ņemot vērā Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvu 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību[4],

– ņemot vērā Padomes 1977. gada 27. septembra Regulu (EEK) Nr. 2115/77, ar ko aizliedz tiešā veidā zvejot un nogādāt krastā siļķes citām rūpniecības vajadzībām, nevis izmantošanai uzturā[5],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīvu 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību[6],

– ņemot vērā Komisijas 2020. gada 20. maija paziņojumā "ES biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam. Atgriezīsim savā dzīvē dabu" (COM(2020)0380) izklāstīto ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam,

– ņemot vērā Komisijas 2025. gada 5. jūnija paziņojumu "Eiropas Okeāna pakts" (COM(2025)0281),

– ņemot vērā 1992. gada Konvenciju par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību (Helsinku konvencija), kas stājās spēkā 2000. gada 17. janvārī, un Baltijas jūras vides aizsardzības komisiju, kas zināma arī kā Helsinku Komisija (*HELCOM*),

---

[1] OV L 354, 28.12.2013., 22. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1380/oj.
[2] OV L 191, 15.7.2016., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1139/oj.
[3] OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/56/oj.
[4] OV L 206, 22.7.1992., 7. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj.
[5] OV L 247, 28.9.1977., 2. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1977/2115/oj.
[6] OV L 20, 26.1.2010., 7. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj.

– ņemot vērā Parlamenta Zivsaimniecības komitejas pieprasīto stāvokļa analīzi "The multiannual plan for the Baltic Sea – A change in management needed" (Daudzgadu plāns Baltijas jūrai — nepieciešamas izmaiņas pārvaldībā), ko 2025. gada augustā publicēja Parlamenta Kohēzijas, lauksaimniecības un sociālās politikas ģenerāldirektorāts[7],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta 2025. gada septembra pētījumu "Evaluation of the Baltic Sea Multi Plan Regulation — European Implementation Assessment" (Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas izvērtējums — Eiropas īstenošanas novērtējums),

– ņemot vērā Eiropas Vides aģentūras 2025. gada 29. septembra ziņojumu "Europe's environment and climate: knowledge for resilience, prosperity and sustainability" (Eiropas vide un klimats: zināšanas noturībai, pārticībai un ilgtspējai),

– ņemot vērā *HELCOM* 2023. gada 31. oktobra ziņojumu "State of the Baltic Sea 2023 – Third HELCOM holistic assessment 2016-2021" (Baltijas jūras stāvoklis 2023: trešais *HELCOM* holistiskais novērtējums par 2016.–2021. g.),

– ņemot vērā Starptautiskās Jūras pētniecības padomes (*ICES*) 2024. gada 26. novembra ziņojumu "Baltic Sea ecoregion – Ecosystem Overview" (Baltijas jūras ekoreģions — ekosistēmu pārskats), *ICES* 2024. gada ieteikums, 7.1. iedaļa,

– ņemot vērā *ICES* 2022. gada ziņojumu "Workshop on ICES reference points (WKREF1)" (Darbseminārs par *ICES* references rādītājiem (*WKREF1*)), *ICES Scientific Reports*, 4. sēj., Nr. 2, 70. lpp.,

– ņemot vērā *ICES* 2022. gada ziņojumu "Workshop on ICES reference points (WKREF2)" (Darbseminārs par *ICES* references rādītājiem (*WKREF2*)), *ICES Scientific Reports*, 4. sēj., Nr. 68, 96. lpp.,

– ņemot vērā *ICES* 2023. gada ziņojumu "Workshop on guidelines and methods for the design and evaluation of rebuilding plans for category 1-2 stocks (WKREBUILD2)" (Darbseminārs par vadlīnijām un metodēm 1.–2. kategorijas krājumu atjaunošanas plānu izstrādei un novērtēšanai (*WKREBUILD2*)), *ICES Scientific Reports*, 5. sēj., Nr. 112, 79. lpp.,

– ņemot vērā Komisijas Kopīgā pētniecības centra 2024. gada novembra ziņojumu "Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – The 2024 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet (STECF-24-03 & STECF-24-07)" (Zvejniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komiteja (ZZTEK) — 2024. gada ekonomikas ziņojums par ES zvejas floti (STECF-24–03 & STECF-24–07)),

– ņemot vērā Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes 2019. gada septembra ziņojumu "Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate" (Īpašais

[7] Stāvokļa analīze "The multiannual plan for the Baltic Sea – A change in management needed", Eiropas Parlamenta Kohēzijas, lauksaimniecības un sociālās politikas ģenerāldirektorāts, Reģionālās attīstības, lauksaimniecības un zivsaimniecības politikas departaments, 2025. gada augusts.

ziņojums par okeānu un kriosfēru mainīga klimata apstākļos),

– ņemot vērā *Copernicus* jūras dienesta 2025. gada septembra ziņojumu "9th edition of the Copernicus Ocean State Report" (*Copernicus* 9. ziņojums par okeāna stāvokli),

– ņemot vērā Potsdamas Klimata ietekmes pētniecības institūta 2025. gada 24. septembra ziņojumu "Planetary Health Check 2025: A Scientific Assessment of the State of the Planet" (Planētas veselības pārbaude 2025: planētas stāvokļa zinātnisks novērtējums),

– ņemot vērā Komisijas Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāta un *ICES* 2025. gada 18. septembra kopīgo paziņojumu "Adaptive science and coordinated governance for cross-sector action towards Baltic Sea recovery" (Adaptīva zinātne un koordinēta pārvaldība starpnozaru rīcībai Baltijas jūras atveseļošanā),

– ņemot vērā Zivsaimniecības komitejas 2025. gada 28. aprīļa ziņojumu "Working document on the implementation of Regulation (EU) 2016/1139 ("Baltic MAP")" (Darba dokuments par Regulas (ES) 2016/1139 ("Baltijas jūras daudzgadu plāns") īstenošanu),

– ņemot vērā Reglamenta 55. pantu,

– ņemot vērā Zivsaimniecības komitejas ziņojumu (A10-0000/2025),

A. tā kā ES daudzgadu plāna Baltijas jūras zvejniecībām (Baltijas jūras daudzgadu plāna regula) mērķi nav sasniegti un nav panākta zvejoto sugu populāciju atjaunošana un saglabāšana līmenī, kas pārsniedz maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma nodrošināšanai nepieciešamo līmeni, ne arī ieviesta ekosistēmas pieeja zvejas pārvaldībā, un tam ir daudzējādas katastrofālas sociālekonomiskās sekas zivsaimniecības nozarē;

B. tā kā Baltijas jūras mencas krājumi ir izsīkuši un nav atjaunojušies, lai gan kopš 2019. gada attiecīgā mērķa zveja ir aizliegta;

C. tā kā 92 % no Baltijas jūras kuģiem nodarbojas ar mazapjoma piekrastes zveju un, kaut arī šie kuģi izkrauj tikai 7 % no kopsvara, tie veido 22 % no izkrautās vērtības, un tas liecina par lielāku pievienoto vērtību šajā flotes segmentā;

D. tā kā saskaņā ar Komisijas Zivsaimniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komitejas izvērtējumiem bruto pievienotā vērtība, ko rada mazapjoma zvejnieki, kopš Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas ieviešanas ir krasi samazinājusies, apdraudot pārtikas nodrošinājumu un palielinot ES atkarību no importa;

E. tā kā Baltijas jūra saskaras ar cilvēka radītu daudzveidīgu spiedienu un ilgtermiņa degradāciju un ir īpaši neaizsargāta, ņemot vērā tās seklo jūras baseinu ar ģenētiski unikālām sugām, kas evolūcijas ceļā pielāgojušās dzīvei iesāļā ūdenī ar dabiski zemu sāļuma un skābekļa līmeni;

F. tā kā, lai gan augšposma spiediens, piemēram, barības vielu slodze un uzkrātas piesārņojošās ķīmiskās vielas, tādas kā dzīvsudrabs un polihlorbifenili, laika gaitā ir samazinājies, zveja joprojām ir spēcīgs stresors galvenajiem zivju krājumiem;

G. tā kā globālo klimata pārmaiņu izraisītās jūras ūdens sasilšanas ietekme Baltijas jūrā izpaužas sevišķi strauji un ir sagaidāms, ka tai būs turpmākas tālejošas un lielākoties nezināmas sekas, tostarp neskaidrība par zivju populāciju turpmāko reproduktīvo spēju;

H. tā kā dalībvalstis turpina pieņemt lēmumus par bīstami augstām kvotām attiecībā uz zivju krājumiem, kuru biomasa ir rekordzemā līmenī vai tuvu tam, neņemot vērā līmeņus, kas noteikti Baltijas jūras daudzgadu plāna regulā un Jūras stratēģijas pamatdirektīvā un kam vajadzīgi arī līdzsvaroti barošanās tīkli un krājumi ar veselīgu izmēra un vecuma sadalījumu;

I. tā kā 1995. gadā Baltijas jūras reģionā tika atļauta rūpnieciskā zveja zivju miltu un zivju eļļas ražošanas nolūkos un kopš tā laika individuālu un nododamu kvotu sistēmu piemērošanas rezultātā zvejniecība ir mainījusies — darbojas mazāks skaits un izmērā lielāki kuģi, kuri dominē siļķu izkraušanā; tā kā Zviedrijā un Somijā patlaban tikai 10 % un 17 % no nozvejas tiek izmantoti tiešam patēriņam cilvēka uzturā;

J. tā kā uz vienu sugu attiecināmu novērtējumu un zinātnisko ieteikumu izmantošana pašreizējos vides apstākļos ir bijusi iemesls krājumu reproduktīvās spējas un kopējā krājumu apjoma strukturālai pārvērtēšanai;

K. tā kā *ICES* ieteikumos netiek pietiekami uzsvērti ar risku saistītie apsvērumi un šie ieteikumi būtu jāuzlabo, lai labāk atspoguļotu novērtējumu kvalitāti un attiecīgos jautājumus;

L. tā kā *ICES* kopā ar Komisijas Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorātu 2025. gada septembrī paziņoja, ka Baltijas jūras gadījumā tradicionālā vienotā atsevišķu sugu pārvaldība vairs nav pietiekama, lai risinātu konstatētās sarežģītās problēmas;

M. tā kā ASV, Kanāda, Jaunzēlande un Austrālija izmanto piesardzīgāku pieeju kvotu noteikšanā nekā ES un paredz precīzi formulētas rezerves nenoteiktības dēļ un atjaunošanas plānus, kas uzsākami automātiski, ja ir pārsniegtas robežvērtības;

N. tā kā lēmumos par kopējo pieļaujamo nozveju (KPN), tehniskajos noteikumos un korektīvajos pasākumos nav ievērota Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas 5. panta prasība pieņemt pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu attiecīgā krājuma drīzu atgriešanos virs līmeņa, kurš spēj nodrošināt maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu (*MSY*);

O. tā kā, lai gan Baltijas jūras daudzgadu plāna regula bija paredzēta kā elastīgs satvars, kas pielāgojams, izmantojot konkrētam reģionam atbilstošu pieeju, šādām izmaiņām bijuši ierobežoti panākumi;

P. tā kā, lai gan vairākās ES regulās, kas minētas Baltijas daudzgadu plāna regulā, ir noteikts, kā izvairīties no riska un novērtēt veselīgus krājumus un ekosistēmas komponentus, pārvaldības lēmumos tās nav pietiekami ievērotas;

Q. tā kā ES lēmumu pieņemšanas sistēmā KPN jomā pašlaik tiek nošķirta mērķsugu pārvaldība un citu sugu aizsardzības vajadzības, neraugoties uz to, ka tās ir daļa no vienas ekosistēmas un tām ir vajadzīgs viens un tas pats, lai sasniegtu veselīgu stāvokli;

R. tā kā vietējās plēsīgās sugas ir dabiska Baltijas jūras ekosistēmas daļa; tā kā zinātniskie pierādījumi rāda, ka to ietekme uz zivju populācijām ir lokāla un apstākļiem specifiska un kopējā ietekme ir niecīga;

S. tā kā sagatavošanas diskusijas saistībā ar lēmumiem par KPN tiek risinātas Baltijas jūras zvejniecības forumā (*BALTFISH*) — grupā, kurai salīdzinājumā ar citām ES darba sagatavošanas struktūrām un darba grupām trūkst pārredzamības,

Steidzama rīcība

1. aicina Komisiju un Padomi izmantot visus pieejamos juridiskos instrumentus, lai apturētu jebkādu turpmāku pasliktināšanos, kas varētu izraisīt Baltijas jūras zivju krājumu pilnīgu izsīkšanu, tostarp izmantot deleģētos aktus, kopīgus ieteikumus un Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas 5. un 8. pantu, KZP regulas 12. panta noteikumus un dalībvalstu iniciatīvas saskaņā ar KZP regulas 8., 11., 13., 17. un 20. pantu vai nu vienpusēji, vai īstenojot reģionālu sadarbību saskaņā ar 18. pantu;

2. mudina Komisiju izbeigt piemērot ierasto pieeju turpmākajai zvejai Baltijas jūrā un tā vietā sākt atveseļošanas un atjaunošanas posmu;

3. prasa steidzami ieviest piesardzības rezerves, reaģējot uz vairuma Baltijas jūras zivju krājumu apmēra un produktivitātes neseno, atkārtoto un strukturālo pārvērtēšanu, kuras dēļ gadiem ilgi notikusi neatklāta pārzveja; mudina Padomi attiecībā uz visiem krājumiem, kas nesasniedz Baltijas jūras daudzgadu plāna regulā noteikto robežlīmeni, noteikt kopējo pieļaujamo nozveju, kas būtu vismaz par 50 % mazāka nekā F_{MSY} (zvejas izraisīta zivju mirstība, kas nodrošina maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu);

4. aicina dalībvalstis un Komisiju apsvērt iespēju sākt ārkārtas pasākumus saskaņā ar KZP regulas 12. un 13. pantu un ātri sagatavot darbību, analizējot izmaksas un ieguvumus, ko radītu lielākās daļas zvejas aizliegums, ņemot vērā zaudētus ieņēmumus, iztikas līdzekļus, pārtikas nodrošinājumu un turpmākās izmaksas, ko radītu bezdarbība;

5. aicina Komisiju sagatavot sarakstu ar turpmākiem korektīviem pasākumiem, kā norādīts Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas 5. pantā, kurus varētu piemērot, pamatojoties uz pašreizējo tiesību aktu noteikumiem, lai panāktu to Baltijas jūras krājumu atjaunošanos, kuri patlaban ir kritiskā līmenī;

6. uzsver, ka šādiem korektīviem pasākumiem ir jāietver zivju krājumu atjaunošanas apgabalu izveide un zvejas aizliegumi, īpašu uzmanību pievēršot apgabaliem, kur bari uzturas ziemas un pirmsnārsta periodā, kā arī nārsta un zivju mazuļu uzturēšanās apgabaliem, saskaņoti ar Dabas atjaunošanas akta noteikumiem;

7. atgādina Komisijai, ka ir jāaizsargā zvejniecības, kas darbojas cilvēka uztura vajadzību nolūkos, un kuru izkrāvumi ir ierobežoti, atļaujot šādu zveju veikt atjaunošanas posmos, tādējādi atbalstot taisnīgu pārkārtošanos uz mazoglekļa un mazietekmējošu zvejas floti;

Izmaiņas zinātniskajos ieteikumos

8. mudina Komisiju nekavējoties lūgt *ICES* izstrādāt uz ekosistēmu balstītus ieteikumus, kas aptver dažādas sugas, un tajos ņemt vērā vides pārmaiņas un iekļaut uz ekosistēmu

balstītus references rādītājus, ekosistēmai pielāgotu zvejas izraisītās mirstības rādītāju, kā arī papildu rādītājus, kas nodrošinātu Baltijas jūras daudzgadu plānu regulas saskaņotību ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvas prasībām, piemēram, iekļaujot lielo zivju rādītājus;

9. aicina Komisiju lūgt *ICES* zinātniskajā ieteikumā paredzēt piesardzības rezerves un atteikties no tādu diapazonu izmantošanas, kas pārsniedz maksimālos ilgtspējīgas ieguves apjomus, kā arī sniegt ieteikumu par "ekosistēmas maksimālajām robežvērtībām", lai ierobežotu kopējo biomasas apjomu, ko var izņemt no ekosistēmas;

10. aicina Komisiju pieprasīt, lai visos krājumu novērtējumos tiktu izmantoti biomasas references rādītāji B_{MSY}, kā minēts Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas un KZP regulas mērķos;

11. aicina Komisiju pieprasīt zinātniskus ieteikumus, kuros skaidri uzsvērti ar pašreizējo vides stāvokli saistītie apdraudējumi un aizvien lielākā nenoteiktība klimata pārmaiņu dēļ;

12. aicina Komisiju lūgt, lai tiktu pārskatīti pašreizējie ieguves kontroles noteikumi, atzīstot, ka tas ir iekšējs *ICES* process, ciktāl tas atkarīgs no jauniem tiesību aktiem vai jaunas pašreizējo noteikumu interpretācijas;

13. aicina Komisiju pieprasīt *ICES* izstrādāt norādījumus dalībvalstīm un Komisijai par to, kā interpretēt zinātniskos ieteikumus, lai ievērotu ekosistēmas un piesardzības pieeju, vienlaikus atjaunojot Baltijas jūras noturību;

14. aicina Komisiju apsvērt iespēju izstrādāt skaidrus un pārredzamus noteikumus par KPN noteikšanu ciešā saskaņā ar Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas mērķiem un atbilstoši jauniem uz ekosistēmu balstītiem ieteikumiem, kas aptver dažādas sugas; aicina Padomi publicēt gada ziņojumus, lai izskaidrotu un pamatotu par KPN pieņemtos lēmumus un citus pasākumus, tādējādi padarot KPN noteikšanas procedūru un *BALTFISH* diskusijas atklātas un pārredzamas plašai sabiedrībai un liekot dalībvalstīm uzņemties atbildību par saviem lēmumiem;

15. aicina dalībvalstis un Komisiju jebkādu pieeju attiecībā uz dabiskajiem plēsējiem balstīt zinātnē, prioritāti piešķirot preventīviem, nenāvējošiem un vietēji orientētiem pasākumiem, un nodrošināt pienācīgu monitoringu, finansējumu un ieinteresēto personu sadarbību, lai īstenotu efektīvu mazināšanas praksi;

Juridiskās izmaiņas

16. mudina Komisiju sākt Baltijas jūras daudzgadu plāna regulas pārskatīšanu, lai tajā iekļautu ekosistēmas references rādītājus, ar kuriem definē drošu darbības telpu, kas aptver produktivitāti, trofiskās attiecības, bioloģisko daudzveidību, ietekmi uz dzīvotnēm un vides spējas un nodrošina aizsardzības pasākumus pret pārmērā optimistiskiem ieteikumiem attiecībā uz vienas sugas krājumiem; uzsver, ka pārskatīšanai jāietver mehānismi rīcībai vides jomā, kas paredz sākt pārvaldības pasākumus, kuri prasa samazināt zvejas noslodzi attiecībā uz visiem krājumiem, lai aizsargātu visu barošanās tīklu, ja ekosistēmas references rādītāji norāda uz vispārēju ekosistēmas produktivitātes samazināšanos;

17. aicina Komisiju izveidot Baltijas jūras ekosistēmas pārvaldības grupu, kas apvienotu *HELCOM* un *ICES* īpašās zināšanas, un izveidot pastāvīgu ieinteresēto personu konsultatīvo platformu, ko galvenokārt veidotu piekrastes kopienu vietējie dalībnieki, piemēram, zvejnieki, kas nodarbojas ar komerciālo un atpūtas zveju, tūrisma nozares ieinteresētās personas, nevalstiskās organizācijas un vietējās iestādes, lai sniegtu ieguldījumu lēmumu par KPN pieņemšanā un citos pasākumos;

18. aicina Komisiju precizēt un paredzēt noteikumus par pieņemamiem riska līmeņiem un termiņiem attiecībā uz saistībām atjaunot krājumus, atjaunot dabu un uzturēt veselīgas ekosistēmas;

19. aicina Komisiju un Padomi apsvērt juridiski saistošus noteikumus par darbībām, kas jāveic automātiski, ja krājumi samazinās tiktāl, ka nesasniedz saskaņā ar piesardzības pieeju noteiktas robežvērtības, saskaņojot ES noteikumus ar labāk pārvaldītu reģionu, piemēram, Austrālijas, Jaunzēlandes, Kanādas un Amerikas Savienoto Valstu, noteikumiem;

20. aicina Komisiju un Padomi atjaunot aizliegumu nodarboties ar zveju, ko neveic cilvēka uztura vajadzībām, kurš bija spēkā līdz 1995. gadam, kad izņēmumi sākotnēji bija atļauti tikai ar nosacījumu, ka šāda zveja nerada neatgriezeniska ekoloģiska kaitējuma risku;

21. aicina Komisiju un Padomi ierosināt rūpnieciskas tralēšanas moratoriju un apturēt visu grunts tralēšanu piekrastes un seklās zonās un visu veidu aizsargājamās jūras teritorijās, līdz tiks izstrādātas attiecīgas tiesību normas un kritēriji;

°

° °

22. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei un Komisijai.

PASKAIDROJUMS

Baltijas jūrā ir krīzes situācija, un mums ir steidzami jāmaina attieksme pret šo jūras baseinu. Īstermiņā nav svarīgi tas, vai pašreizējie noteikumi ir pietiekami vai nav, jo Baltijas jūrai nav laika gaidīt atjauninātus vai jaunus noteikumus. Ministru sanāksmē "Mūsu Baltijas jūra" Stokholmā 2025. gada septembrī *HELCOM* izpildsekretārs rezumēja:

"Ja mūsu jūra būtu saslimis cilvēks, viņa būtu kritiskā stāvoklī un viņas izdzīvošana būtu iespējama, taču ne garantēta. Tas būtu slimnieks, kam vajadzīga intensīva aprūpe, tūlītējs un ilgstošs kompetentu un zinošu ārstu darbs, un sekmīgs iznākums būtu atkarīgs no savlaicīgas vislabākās mūsdienās pieejamās terapijas."

Šajā ziņojumā tiek aicināts rīkoties tūlīt, kā arī ir ierosinātas būtiskas izmaiņas ilgākā perspektīvā. Tomēr nepieciešamība steidzami ārstēt šo slimnieku — Baltijas jūru — nav apspriežama vai diskutabla; jārīkojas tagad un ar to, kas mums jau ir.

Šis priekšlikums nav arī aicinājums veikt pakāpeniskus pielāgojumus. Tajā prasīts steidzami koriģēt sistēmiskas regulējuma nepilnības. Ja šīs izmaiņas tiks īstenotas, tās nodrošinās realizējamu virzību uz ekoloģisko atveseļošanu, lielākus ienākumus piekrastes zvejniekiem, labāku nodrošinātību ar pārtiku, kā arī atbilstību ES tiesību aktiem.

Šajā priekšlikumā ierosinātās darbības būtu jāsaprot kā trīs atsevišķas daļas ar atšķirīgiem termiņiem:

1. tūlītējas darbības, ko var veikt pašreizējā regulējuma satvarā;

2. pasākumi, kas vajadzīgi, lai izstrādātu atbilstošus ekosistēmā balstītus zinātniskos ieteikumus un references rādītājus;

3. ierosinājumi par jaunu pieeju Baltijas jūras pārvaldībai, kam vajadzēs juridiskas izmaiņas daudzgadu rīcības plānā.

Ekosistēmas noregulēšana, veicot steidzamus pasākumus

Ir skaidrs, ka Baltijas jūras ekosistēma ir jānoregulē pilnībā no jauna un turpināt ierasto praksi nav pieņemami. Zvejošana galvenokārt lašu un ūdeļu audzētavām paredzētu zivju miltu ieguvei nav pietiekams iemesls, lai apdraudētu veselīgas Baltijas jūras ekosistēmu pakalpojumus nākotnē. Kādreiz bagātīgie Baltijas jūras mencas krājumi ir traģiski izsīkuši un komerciālo zivju krājumu biomasa šobrīd ir vēsturiski zemākajā līmenī un niecīga daļa no tā, ko Baltijas jūra varētu saražot, ja netiktu zvejots. Šai jūrai ir vajadzīgi pasākumi virzībā uz atveseļošanu, ko balsta skaidri formulēti mērķi par to, kāds ir drošs zivju krājumu līmenis un to lieluma un vecuma sadalījums, pilnībā ņemot vērā citus labi zināmus ekosistēmu apsvērumus. Ir jāizbeidz biomanipulēšana jūras baseina mērogā. Tā vietā Baltijas jūrai būtu jākļūst par apgabalu, kur tiek izmēģināta jauna holistiska ekosistēmas pārvaldība, prioritāti piešķirot mazietekmējošai zvejai, ko veic cilvēka uztura vajadzībām, un jaunām zinātniskām pieejām.

Biomasas mērķrādītāju noteikšana līmenī, kas būtu ievērojami augstāks par pašreizējo, ir ātrākais veids, kā nodrošināt drošības rezervi, ņemot vērā izmaiņas saistībā ar eitrofikāciju,

piesārņojumu un ūdens temperatūras paaugstināšanos un no tā izrietošo neskaidrību par zivju krājumu attīstību. To var un vajag darīt tagad, izmantojot visus spēkā esošos instrumentus un noteikumus. Visticamāk, būs uz vairākiem gadiem jāsamazina pašreizējais kopējās pieļaujamās nozvejas līmenis, taču galu galā atjaunota un noturīgāka ekosistēma sniegs milzīgus ieguvumus piekrastes zvejnieku kopienām un mūsu iedzīvotājiem.

Komerciālo zivju krājumu biomasas palielināšana Baltijas jūrā ir būtiska arī visas ekosistēmas noturībai, kas jo īpaši svarīgi strauji mainīgā klimata apstākļos. Okeāns ir nozīmīgs oglekļa piesaistītājs, kas sekvestrē gandrīz trešdaļu no visām mūsu radītajām CO_2 emisijām. Veselīgas savvaļas zivju populācijas ir ļoti svarīgas, lai saglabātu jūras spēju piesaistīt oglekli, un tām ir izšķiroša nozīme visa barošanās tīkla stabilizēšanā.

Stabila zivju biomasa arī garantētu pārtikas nodrošinājumu ģeopolitiskās nestabilitātes laikā. Tāpat tā palīdzētu nodrošināt tīrākus un skaidrākus ūdeņus, samazināt mikroaļģu izplatību un atjaunot piekrastes ekosistēmu veselību.

Ekonomiskā ziņā lielāki zivju krājumi arī stabilizētu zvejniecības, nodrošinot paredzamāku nozveju laika gaitā un tādējādi samazinot zvejnieku un piekrastes kopienu neaizsargātību. Tas arī nozīmētu zvejai veltīt mazāk laika un līdz ar to — samazināt degvielas patēriņu, tādējādi paverot iespēju raitāk īstenot zaļu un taisnīgu pārkārtošanos, mazinot atkarību no fosilā kurināmā.

Jauns zinātniskais atbalsts un ieteikumi mainīgā pasaulē

Zinātnisko ieteikumu sagatavošanas un izstrādes sistēma ir jāreformē. *ICES* sniedz vērtīgus krājumu novērtējumus un konstatē neskaidrības, taču nepiemēro nekādas piesardzības rezerves. Par to ir atbildīgi pārvaldītāji, kas bieži izvēlējušies pieņemt riskantus lēmumus. Tāpēc Eiropas Komisijai ir jāprasa *ICES* sniegt skaidrākus kopsavilkumus par riskiem, neskaidrībām un svarīgākajiem jautājumiem saistībā ar ikvienu ieteikumu. Turklāt vienas sugas novērtējumus vairs nevar uzskatīt par pietiekamiem, ja acīmredzami tiek ietekmēta visa ekosistēma. Ieteikumu sniegšanā jāvirzās uz patiesu ekosistēmas pieeju.

Šāda pāreja nav izvēles iespēja. Zvejniecības pārvaldībā pārāk ilgi uzmanība tikusi pievērsta atsevišķām sugām, neņemot vērā to lomu plašākās ekosistēmās, kaut arī gan Jūras stratēģijas pamatdirektīvā, gan KZP regulā (kopš 2013. gada) ir nostiprināta uz ekosistēmu balstīta pieeja. Putni, zīdītāji un nemērķa zivju sugas ir atkarīgas no vieniem un tiem pašiem resursiem, un, nosakot kvotas, ir jāņem vērā viņu vajadzības. Veselīgas un daudzveidīgas zivju populācijas ir nepieciešamas ne tikai jūras bioloģiskās daudzveidības aspektā, bet arī pārtikas nodrošinājumam klimata stresa apstākļos — gan cilvēkiem, gan citām Baltijas jūrā dzīvojošām sugām.

Lielākas un līdzsvarotākas populācijas ļautu zinātniekiem drošāk un precīzāk novērtēt gan ekosistēmas vajadzības, gan biomasas līmeņus, novēršot pašreizējo kvotu noteikšanas ciklu, kurā krājumi tiek uzturēti tuvu to izsīkuma robežām. Samazinot jauktu sugu zvejniecību sarežģītību, kur vājāko krājuma komponentu dēļ tiek noteiktas mazākas kvotas un ierobežojumi nozarei, veselīgāka biomasa arī nodrošinātu nākotni mazapjoma piekrastes zvejniekiem, kuri pašlaik nemaz nevar apgūt viņiem piešķirtās nozvejas kvotas. Visbeidzot, lielāki krājumi mazinātu konfliktus ar dabiskajiem plēsējiem, samazinot konkurenci par ierobežotiem resursiem.

Sadrumstalots jūras tiesiskais regulējums

Svarīgs jautājums ir juridiskā nenoteiktība saistībā ar daudzgadu plānu un tā saistību ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (JSPD), kopējo zivsaimniecības politiku (KZP) un valstu saistībām. Daudzgadu plāns ir tieši saistīts ar JSPD, kurā noteikts, ka zvejniecībām jānovērš ekosistēmu degradācija un jāaizsargā bioloģiskā daudzveidība, barošanās tīkli un zivju krājumu struktūra, vecuma un izmēra sadalījums. Taču praksē šīs prasības tiek uzskatītas par vēlamām, nevis saistošām. Tāpēc, lai nodrošinātu regulējuma saskaņotību un izpildāmus rezultātus, nevis pēc saviem ieskatiem izpildāmus mērķrādītājus, jāprecizē daudzgadu plāna, JSPD, KZP un valstu pasākumu hierarhija un mijiedarbība.

Neraugoties uz labiem nodomiem, ar Baltijas jūras daudzgadu pārvaldības plānu nav izdevies nodrošināt ilgtspējīgu zvejniecību. Izņemot siļķi Rīgas jūras līcī un zināmā mērā jūras zeltplekstes krājumus, lielākā daļa komerciālo zivju krājumu samazinās vai ir jau izsīkuši. Šis apgalvojums balstās uz *ICES* zinātnisko ieteikumu, *HELCOM* 2023. gada visaptverošo pārskatu un PECH komitejai sagatavotajiem stāvokļa pētījumiem. Problēma ir nevis nelegāla zveja, bet sistēmiska pārzveja politiski saskaņotās kopējās pieļaujamās nozvejas robežās. Lai gan Eiropas Parlaments ir viens no likumdevējiem, tas līdz šim ir atturējies dot Padomei spēcīgus signālus par nepiekrišanu. Šajā ziņojumā argumentēts, ka tagad bez šādiem signāliem neiztikt. Daudzgadu plāna galvenais mērķis, proti, zvejotās sugas saglabāt līmenī, kas pārsniedz maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma nodrošināšanai nepieciešamo, nav sasniegts, un zvejnieki ir palikuši bez nozvejas un ienākumiem. Tā vietā lēmumos bieži nav ievērots piesardzības princips, pārkāptas tādas robežvērtības kā *Btrigger* un apdraudēta ekosistēmas veselība, apdraudot ne tikai mērķa zivju krājumus, bet arī plašāku jūras vidi.

Sirgstošā Baltijas jūra ir mūsu rokās. Viņa ir zaudējusi vitālas funkcijas, piemēram, mencu krājumu līmenim kļūstot kritiskam. Ir jāaptur iekšējā asiņošana un jāatjauno elpošanas sistēma. Mēs nevaram turpināt ilgstoši apspriest to, kādas procedūras būtu jāizmēģina un kādas turpmākas pārbaudes būtu jāveic. Ekspertu viedoklis nevarētu būt vēl skaidrāks: šim slimniekam ir jāpalīdz tagad.